

Representantforslag 116 S

(2016–2017)

fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Karin Andersen og Audun Lysbakken

Dokument 8:116 S (2016–2017)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Karin Andersen og Audun Lysbakken om å sikre et profittfritt barnevern

Til Stortinget

Bakgrunn

Barnevernets oppgave er å sikre de mest sårbare i samfunnet. Barnevernets oppdrag, som er hjemlet i barnevernloven, er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, og å bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår. Barnevernet gir hjelp til barn og unge inntil de fyller 23 år, etter fylte 18 år gis hjelpen som frivillige tiltak. Manglende foreldreferdigheter og høy grad av konflikt i hjemmet er de to vanligste årsakene til at barn og unge kommer inn i barnevernet.

Det er barnas oppvekstvilkår og omsorgssituasjon som er barnevernets viktigste oppgave, da dette er umyndige personer med rett til omsorg og beskyttelse, som lever under omstendigheter hvor omsorgen ikke fungerer eller ikke lykkes uten inngrep fra det offentlige.

Beskyttelse av utsatte barn er et av fellesskapets viktigste oppdrag. Barn som er utsatt for vold, overgrep, omsorgssvikt eller andre vonde opplevelser, må møtes med et tilbud preget av stabilitet, forutsigbarhet, faglighet og trygghet. Det er et paradoks at kommersielle selskaper, hvis preg er standardisering, tar stadig større plass i disse barnas liv: barn med livssituasjoner som fordrer skreddersøm. Det er en fundamental forskjell på tjenester man kjøper som privatperson og velferdstjenester. Et barn som blir utsatt for sviktende oppfølging på grunn av manglende el-

ler lite kompetent personale, oppnår ikke samme effekt på å klage på tjenesten slik man kan i andre deler av livet. Slik er ikke barnevernstjenester egnet for markedsretting på linje med hoteldrift. Velferdsstatens inkluderende prinsipp skiller seg fra markedets ekskluderende prinsipp.

Det er en rekke ideelle aktører som gjennom mange år har gitt verdifulle bidrag til barnevernssektoren. Disse opplever å bli utkonkurrert og skviset av kommersielle aktører. For å sikre at ideelle aktører innen barnevern kan ha sin rettmessige plass også i framtiden, er avvikling av anbudsregimet og mer forutsigbare rammebetingelser for de ideelle aktørene nødvendig. EU-reglene for offentlige anskaffelser åpner for dette, all den tid driftsavtalene er utformet slik at de regnes som såkalt «utvidet egenregi».

Kommersialiseringen innen barnevern begynte med endringer i lovgivingen i 1993, men har skutt fart de siste fem–ti årene.

Det statlige barnevernet har økt sine innkjøp fra private leverandører med 40–50 prosent i løpet av de siste fire–fem årene. Ifølge årsrapportene fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) utgjorde kjøp av private barnevernstjenester 1 629 mill. kroner i 2011 og 2 327 mill. kroner i 2015. Anslagsvis 70 prosent av de statlige kjøpene i 2015 skjedde fra kommersielle selskaper. Det var en kraftig økning fra året før. Om lag to tredjedeler ble brukt til å kjøpe plasser i private institusjoner og én tredjedel til fosterhjem knyttet til private tiltak.

Nærmere 90 prosent av kommersielle barnevernstjenester leveres av fire store konsern (se nedenfor), som har gjort barnevern til en særdeles lukrativ næring.

På den kommersielle siden foregår det en storstilt monopolisering. Mens det for bare ti år siden fantes en rekke små tilbydere, er det nå utenlandske eiere som dominerer markedet. Fire aktører er i særstil-

ling: Aleris (eid av Wallenberg-familien), Humana (eid av det London-baserte equity-fondet Argan Capital), Team Olivia (eid av svenske Procuritas) og Aberia Healthcare (eid av Adolfsen-bødrene via en rekke investeringsselskaper). Anbudsregimet i sektoren har

«hatt en konsoliderende virkning i form av at det har blitt færre og større aktører på banene, fordi virksomheter kjøper opp små aktører eller flere aktører fusjonerer» (Actecan, Afi og Oslo Economics (2014): Konkurransetsetting av offentlige tjenester)

Forslagsstillerne mener de kommersielle aktørene innen barnevern skaper utfordringer på flere måter:

Faglig

Forslagsstillerne mener at konkurranse- og markedslogikken som preger deler av barnevernssektoren, virker negativt på samarbeidet på tvers av velferdstjenestene og for barnevernets behov for kompetanseheving, sterke fagmiljøer og metodeutvikling. Ved å styrke bruken av langsiktige kontrakter styrkes også kompetansen og insentivene til å bygge gode fagmiljøer.

Personvern

Forslagsstillerne mener det er problematisk at anbudsutsetting kan føre til at personvernet og taushetsplikten svekkes ved at detaljert informasjon om enkeltpersoner offentliggjøres gjennom anbudsutlysningen.

Privatisering av myndighetsutøvelse

Innen barnevern foregår det myndighetsutøvelse, for eksempel gjennom bruk av tvang. Dette bør være det offentliges oppgave og ikke settes ut til kommersielle aktører.

Utfordrende rolleblanding

Når barnevernsinstitusjoner har ansvar for et sårbart barn, gjøres dette på oppdrag fra det offentlige. Nærheten og kunnskapen institusjonen opparbeider seg om barnets situasjon, gjør at institusjonen lyttes til når myndighetene vurderer hvor mye ressurser som skal brukes på det enkelte barnet. Her oppstår en krevende rollekonflikt, all den tid et kommersielt selskap har en egeninteresse i at ressursbruken er størst mulig. Isolert sett kan dette framstå som et gode. Problemet oppstår i det at institusjonen er den samme som rapporterer om ressursbruken. Offentlige

myndigheters kapasitet til tilsyn er begrenset og må derfor stole på at institusjonen gjør som de sier. Dette skaper et tillitsforhold som er krevende, da et selskap registrert som aksjeselskap har profitt som et av de grunnleggende målene i virksomheten.

Fellesskapets penger skal gå til fellesskapets oppgaver

Aksjeselskapskonstruksjonen er en særegen selskapsform som i seg selv ikke egner seg for velferdstjenester. Et AS har i utgangspunktet ikke noen motivasjon for å satse på kvalitet. Derimot har AS et styre som drives av en lojalitetsplikt for virksomheten og et profittkrav. Det er en rekke måter et aksjeselskap kan hente ut profitt fra selskapet på, gjennom utbytte, ved konsernbidrag, gjennom lån og renter til morselskap (som igjen gir mulighet til skattefradrag), ved salg av selskapet (om selskapet har vokst i verdi), gjennom å opprette eiendomsselskap (som de samme eierne av barnevernsinstitusjonen leier lokaler av) eller gjennom påfallende høye lønns- og/eller bonusordninger for eierne, som overstiger ordinær avlønning i tilsvarende bedrifter i offentlig sektor. Et forsøk på å forhindre slike mekanismer kan være å ha et lovverk innen barnevern som er på linje med bestemmelsene i friskolelova.

Forslag nr. 1 nedenfor tar utgangspunkt i friskolelova § 6-3. Krav til bruken av offentlige tilskot og skolepenger.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å sikre at offentlige tilskudd kommer barnevernsbarna til gode ved at barnevernsinstitusjonene må følge regler tilsvarende friskolelova § 6-3 første ledd bokstav a og b.
2. Stortinget ber regjeringen styrke ideelle virksomheter som yter barnevernstjenester gjennom at anbudskonkurranse avvikles og erstattes av kontrakt gjennom utvidet egenregi eller andre langsiktige og stabile kontraktsformer.
3. Stortinget ber regjeringen sikre at aktører som mottar offentlige tilskudd for drift av barnevernstiltak, skal ha lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår på linje med de som gjelder i offentlige tiltak.

25. april 2017

Kirsti Bergstø

Karin Andersen

Audun Lysbakken

